

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2024-2025

Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:.....

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β΄ ΣΕΙΡΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: 1Α

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (15) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ		Μονάδες 70
A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ		(μονάδες 30)
1.	A.I.1. Επικοινωνιακό πλαίσιο (πομπός, δέκτης, σκοπός)	3
2.	A.I.2. Ερώτηση κατανόησης περιεχομένου	3
3.	A.I.3. Κειμενικό είδος, αιτιολόγηση και τεκμηρίωση	3
4.	A.I.4. Ερώτηση κατανόησης περιεχομένου: Ορθό / Λάθος	2
5.	A.I.5. Δομικά στοιχεία παραγράφου	3
6.	A.I.6. α. – Κύριοι όροι πρότασης	4
7.	A.I.7. α. – β. Χρόνος ρημάτων και μετατροπή στον Αόριστο	4
8.	A.I.8. Αλλαγή αριθμού ονοματικών συνόλων	4
9.	A.I.9. Παράγωγο ουσιαστικό και παράγωγο επίθετο	2
10.	A.I.10. Αντίθετα	2
A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ		(μονάδες 40)
10.	Περιεχόμενο	12
11.	Δομή	12
12.	Έκφραση	12
13.	Ορθογραφία	4
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ		Μονάδες 30
14.	B1. «Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα»: χαρακτήρας	10
15.	B2.α. Συνανάγνωση «Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα» και «Χάρος και τσοπάνης»: Εξωτερική εμφάνιση Χάροντα, εκφραστικά μέσα	10
16.	B2.β. Συνανάγνωση «Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα» και «Χάρος και τσοπάνης»: χαρακτηριστικά δημοτικού τραγουδιού	10
Σύνολο		ΜΟΝΑΔΕΣ 100

Διατροφή για άριστη επίδοση στο σχολείο

Η απόδοση του μαθητή στο σχολείο δεν εξαρτάται μόνο από το πόσο καλά έχει διαβάσει. Εξίσου σημαντικό ρόλο παίζει και η σωστή διατροφή. Νηστικό αρκούδι δεν ... γράφει καλά στις εξετάσεις! Οι γενικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν τις διατροφικές συνήθειες του μαθητή δεν διαφέρουν σημαντικά από αυτές που θα πρέπει να ακολουθούμε όλοι μας. Απλώς, για τα παιδιά μικρές λεπτομέρειες έχουν μεγαλύτερη σημασία. Τι θα πρέπει, λοιπόν, να προσέξει ένας μαθητής (και οι γονείς του);

Καταρχάς, το πρωινό. Μετά τη βραδινή αποχή από το φαγητό, οι αποθήκες ενέργειας του οργανισμού έχουν σχεδόν αδειάσει. Ο εγκέφαλος χρειάζεται άμεσα τροφή για την παροχή ενέργειας και απαραίτητων για τη λειτουργία του θρεπτικών συστατικών. Πολλές μελέτες επιβεβαιώνουν ότι τα παιδιά που τρώνε ένα πλήρες και θρεπτικό πρωινό παρουσιάζουν μεγαλύτερη εγρήγορση για σκέψη και ικανότητα μάθησης, έχουν καλύτερη συμπεριφορά στην τάξη, δεν κουράζονται εύκολα και διατηρούν την απόδοσή τους σε υψηλά επίπεδα μέχρι το μεσημέρι. Παράλληλα, η συστηματική λήψη πρωινού μειώνει το άγχος, τη μελαγχολία και τη συναισθηματική κατάθλιψη.

Τι θα πρέπει να περιέχει ένα πρωινό; Ενδείκνυται να περιέχει τρόφιμα τουλάχιστον από δύο διαφορετικές ομάδες τροφίμων. Ιδανικά, θα μπορούσε να είναι «πλήρες», συνδυάζοντας τρόφιμα από την ομάδα του αμύλου (δημητριακά, ψωμί ή φρυγανιές, κατά προτίμηση ολικής άλεσης), της πρωτεΐνης (γάλα, ξινόγαλα, γιαούρτι, αυγό, τυρί, ζαμπόν, γαλοπούλα) και φρέσκα φρούτα (ή χυμό) ή λαχανικά. Καθώς ως γονείς μπορείτε να δώσετε το καλό παράδειγμα, φροντίστε να διαθέσετε χρόνο για ένα πρωινό γεύμα με όλα τα μέλη της οικογένειας στο τραπέζι! Μπορεί για παράδειγμα να χρειαστεί να ξυπνήσετε 15 λεπτά νωρίτερα, και να εμπλέξετε και τα παιδιά στην προετοιμασία του.

Τι άλλο πρέπει να προσέχει ο μαθητής; Σωστή κατανομή γευμάτων κατά τη διάρκεια της ημέρας. Ο εγκέφαλος χρειάζεται συνεχή ροή από «καύσιμα» για να μπορέσει να λειτουργήσει σωστά. Τα καύσιμα αυτά, με τη μορφή της γλυκόζης, προέρχονται από την τροφή αλλά και από αποθήκες ενέργειας του οργανισμού. Για να μπορεί ο οργανισμός να παρέχει την απαραίτητη ποσότητα γλυκόζης στον εγκέφαλο, ο μαθητής θα πρέπει να τρώει ένα γεύμα ή σνακ κάθε 3 - 4 ώρες, κατά τη διάρκεια της ημέρας.

[...]

Διασκευή

Δάφνη Κυριάκου, Διαιτολόγος - Διατροφολόγος

Πηγή: <https://eyzhn.edu.gr/diet-for-excellent-school-performance/>

Ημερομηνία ανάρτησης: 06/06/2023

A.I.1. Να αναφέρετε το επικοινωνιακό πλαίσιο (πομπός, δέκτης, σκοπός του συντάκτη) του Κειμένου.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

- **Πομπός:** Δάφνη Κυριάκου (1 μονάδα)

- **Δέκτης:**

- Οι αναγνώστες / αναγνώστριες της ιστοσελίδας / του άρθρου / του κειμένου
- Γονείς που ενδιαφέρονται για τη διατροφή των παιδιών τους / που έχουν παιδιά στο σχολείο / που θέλουν να ενημερωθούν για τη σωστή διατροφή.
- Μαθητές που ενδιαφέρονται για τη σωστή διατροφή.

(1 σημείο x 1 μονάδα = 1 μονάδα)

- **Σκοπός συντάκτη:**

- Να περιγράψει / πληροφορήσει / παρουσιάσει στους αναγνώστες / στις αναγνώστριες στοιχεία μιας σωστής διατροφής (που βοηθούν στη σχολική απόδοση).
- Να ενημερώσει τους αναγνώστες / τις αναγνώστριες για τα οφέλη / τη σημασία του υγιεινού πρωινού.
- Να πείσει / παροτρύνει τα παιδιά να τρέφονται υγιεινά.

(1 σημείο x 1 μονάδα = 1 μονάδα)

A.I.2. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε **δύο (2)** στοιχεία της σωστής διατροφής που βοηθούν στη σχολική απόδοση.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

- «η συστηματική λήψη πρωινού»
- «Σωστή κατανομή γευμάτων κατά τη διάρκεια της ημέρας»
- «Για να μπορεί ο οργανισμός να παρέχει την απαραίτητη ποσότητα γλυκόζης στον εγκέφαλο, ο μαθητής θα πρέπει να τρώει ένα γεύμα ή σνακ κάθε 3 - 4 ώρες, κατά τη διάρκεια της ημέρας.»
- (Ένα πρωινό) «ενδείκνυται να περιέχει τρόφιμα τουλάχιστον από δύο διαφορετικές ομάδες τροφίμων.»

Σημείωση: Γίνονται δεκτά οποιαδήποτε τρία (3) στοιχεία από το κείμενο αυτούσια ή με δικά τους λόγια.

(2 σημεία x 1,5 μονάδα = 3 μονάδες)

A.I.3. α. Να γράψετε σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το πιο πάνω Κείμενο.
β. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας και να την τεκμηριώσετε με **ένα (1)** στοιχείο από το Κείμενο.

(μονάδες 3)

Απάντηση:

α. Κειμενικό είδος: άρθρο **(1 μονάδα)**

β.

Αιτιολόγηση (1 σημείο: 1 μονάδα)	Τεκμηρίωση (1 σημείο: 1 μονάδα)
Επίκαιρος χαρακτήρας	Αναφορά σε διατροφικές συνήθειες μαθητών
Τίτλος	«Διατροφή για άριστη επίδοση στο σχολείο!»
Δημοσιευμένο στο διαδίκτυο	https://eyzhn.edu.gr/diet-for-excellent-school-performance/
Σκοπός του κειμένου	Ενημέρωση / προβληματισμός / ευαισθητοποίηση για τις διατροφικές συνήθειες των μαθητών
Σημειώνεται το ονοματεπώνυμο του κειμενογράφου.	Δάφνη Κυριάκου
Ο αρθρογράφος εκφράζει προσωπικές του απόψεις για το θέμα της διατροφής.	«Καθώς ως γονείς μπορείτε να δώσετε το καλό παράδειγμα, φροντίστε να διαθέσετε χρόνο για ένα πρωινό γεύμα με όλα τα μέλη της οικογένειας στο τραπέζι!»
Ύφος: πληροφοριακό / σοβαρό	«Πολλές μελέτες επιβεβαιώνουν ότι τα παιδιά ...»
Γλώσσα: επίσημη / ειδικό λεξιλόγιο / γ' ρηματικό πρόσωπο	«Ενδείκνυται να περιέχει τρόφιμα τουλάχιστον από δύο διαφορετικές ομάδες τροφίμων.» «τρόφιμα από την ομάδα του αμύλου (δημητριακά, ψωμί ή φρυγανιές, κατά προτίμηση ολικής άλεσης), της πρωτεΐνης (γάλα, ξινόγαλα, γιαούρτι, αυγό, τυρί, ζαμπόν, γαλοπούλα) και φρέσκα φρούτα (ή χυμό) ή λαχανικά.» «Η απόδοση του μαθητή στο σχολείο δεν εξαρτάται μόνο από το πόσο καλά έχει διαβάσει.»

Αναφορά σε ένα (1) χαρακτηριστικό x 1 μονάδα = 1 μονάδα

Τεκμηρίωση: 1 σημείο x 1 μονάδα = 1 μονάδα

A.I.4. Να δηλώσετε, αν το περιεχόμενο των πιο κάτω προτάσεων είναι «ΟΡΘΟ» ή «ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟ» γράφοντας στο τετράδιο των απαντήσεών σας «Ο» ή «Λ» αντίστοιχα.

α. Η απόδοση του μαθητή εξαρτάται αποκλειστικά από το διάβασμα.

β. Το πρωινό βοηθά τον εγκέφαλο να λειτουργήσει καλύτερα.

γ. Δεν έχει σημασία αν το πρωινό περιλαμβάνει μόνο μία ομάδα τροφίμων.

δ. Είναι καλό οι γονείς να συμμετέχουν στην προετοιμασία του πρωινού.

(μονάδες 2)

Απάντηση:

- α. ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟ
- β. ΟΡΘΟ
- γ. ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟ
- δ. ΟΡΘΟ

(4 σημεία x 0,5 μονάδα = 2 μονάδες)

A.I.5. Να καταγράψετε τη θεματική πρόταση και **μία (1)** πρόταση λεπτομέρεια από την τρίτη (3^η) παράγραφο του Κειμένου.

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Θεματική πρόταση (περίοδος):

«Τι θα πρέπει να περιέχει ένα πρωινό;»

(1,5 μονάδα)

Επιλογή μίας (1) πρότασης (ή περιόδου) από τις λεπτομέρειες:

- «Ενδείκνυται να περιέχει τρόφιμα τουλάχιστον από δύο διαφορετικές ομάδες τροφίμων.»
- «Ιδανικά, θα μπορούσε να είναι «πλήρες», συνδυάζοντας τρόφιμα από την ομάδα του αμύλου (δημητριακά, ψωμί ή φρυγανιές, κατά προτίμηση ολικής άλεσης), της πρωτεΐνης (γάλα, ξινόγαλα, γιαούρτι, αυγό, τυρί, ζαμπόν, γαλοπούλα) και φρέσκα φρούτα (ή χυμό) ή λαχανικά.»
- «Καθώς ως γονείς μπορείτε να δώσετε το καλό παράδειγμα, φροντίστε να διαθέσετε χρόνο για ένα πρωινό γεύμα με όλα τα μέλη της οικογένειας στο τραπέζι!»
- «Μπορεί για παράδειγμα να χρειαστεί να ξυπνήσετε 15 λεπτά νωρίτερα, και να εμπλέξετε και τα παιδιά στην προετοιμασία του.»

(1,5 μονάδα)

A.I.6. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους υπογραμμισμένους όρους των πιο κάτω προτάσεων:

- α. « ... τα παιδιά που τρώνε ένα πλήρες και θρεπτικό πρωινό ...»
- β. «... ως γονείς μπορείτε να δώσετε το καλό παράδειγμα ...»
- γ. «Τι άλλο πρέπει να προσέχει ο μαθητής;»

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- α. παιδιά: Υποκείμενο, πρωινό: Αντικείμενο
- β. παράδειγμα: Αντικείμενο
- γ. μαθητής: Υποκείμενο

(4 σημεία x 1 μονάδα = 4 μονάδες)

A.I.7. «Μετά τη βραδινή αποχή από το φαγητό, οι αποθήκες ενέργειας του οργανισμού έχουν σχεδόν αδειάσει. Ο εγκέφαλος χρειάζεται άμεσα τροφή για την παροχή ενέργειας ...»

α. Να γράψετε τον χρόνο στον οποίο βρίσκεται το καθένα από τα υπογραμμισμένα ρήματα του πιο πάνω αποσπάσματος.

β. Να μετατρέψετε τα υπογραμμισμένα ρήματα στον Αόριστο, διατηρώντας το πρόσωπο, τον αριθμό και τη φωνή.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

α. Αναγνώριση χρόνου:

έχουν αδειάσει: Παρακείμενος

χρειάζεται: Ενεστώτας

(2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες)

β. Μετατροπή στον Αόριστο:

άδειασαν

χρειάστηκε

(2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες)

Σημείωση: Για κάθε ορθογραφικό λάθος αφαιρείται 0,25 μονάδα. Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν περισσότερα του ενός ορθογραφικά λάθη, αφαιρείται μόνο 0,25 μονάδα.

A.I.8. Να μεταφέρετε τα πιο κάτω υπογραμμισμένα ονοματικά σύνολα στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

α. «... απαραίτητων για τη λειτουργία του θρεπτικών συστατικών.»

β. «... η συστηματική λήψη πρωινού μειώνει το άγχος ...»

(μονάδες 4)

Απάντηση:

α. θρεπτικού συστατικού

β. συστηματικές λήψεις

(4 σημεία x 1 μονάδα = 4 μονάδες)

Σημείωση: Για κάθε ορθογραφικό λάθος αφαιρείται 0,25 μονάδα.

A.I.9. Να γράψετε **ένα (1)** παράγωγο ουσιαστικό και **ένα (1)** παράγωγο επίθετο που προέρχονται από το ρήμα «γράφει».

Να αντιγράψετε στο τετράδιο απαντήσεων τον ακόλουθο πίνακα και να τον συμπληρώσετε κατάλληλα.

Παράγωγο ουσιαστικό	Παράγωγο επίθετο

(μονάδες 2)

Ενδεικτική απάντηση:

Παράγωγο ουσιαστικό	Παράγωγο επίθετο
γραφή, γράμμα, γραφέας, γραφείο, γράψιμο, γραφίδα, γραμμή, ...	γραπτός, -ή, -ό, γραφικός, -η, -ο γραμματικός, -ή, -ό, ...

(2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες)

Σημείωση:

1. Για κάθε ορθογραφικό λάθος αφαιρείται 0,25 μονάδα. Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν περισσότερα του ενός ορθογραφικά λάθη, αφαιρείται μόνο 0,25 μονάδα.
2. Γίνεται δεκτό οποιοδήποτε ορθό παράγωγο, με βάση έγκυρα λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας.

A.I.10. Να γράψετε **ένα (1)** αντίθετο για καθεμιά από τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις:

- α. «... σημαντικό ρόλο παίζει και η σωστή διατροφή.»
- β. «... η συστηματική λήψη πρωινού μειώνει το άγχος ...»

(μονάδες 2)

Ενδεικτική απάντηση:

σημαντικό ≠ ασήμαντο, μικρό, ...

μειώνει ≠ αυξάνει, μεγαλώνει, ενισχύει, ...

(2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες)

Σημείωση:

1. Για κάθε ορθογραφικό λάθος αφαιρείται 0,25 μονάδα. Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν περισσότερα του ενός ορθογραφικά λάθη, αφαιρείται μόνο 0,25 μονάδα.
2. Για λανθασμένη χρήση γραμματικού τύπου αφαιρείται 0,25 μονάδα.
3. Γίνεται δεκτό οποιοδήποτε ορθό αντίθετο, με βάση έγκυρα λεξικά της Νεοελληνικής Γλώσσας.

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

Ο φίλος / η φίλη σας αποφάσισε πρόσφατα να ακολουθήσει έναν πιο υγιεινό τρόπο ζωής και να προσέχει τη διατροφή του / της. Να του / της γράψετε μια επιστολή, στην οποία **θα περιγράψετε ένα υγιεινό πρόγραμμα διατροφής μέσα στη μέρα και θα εξηγήτε δύο (2) οφέλη** που μπορεί να προκύψουν από αυτήν για την υγεία του / της.

(έκταση: τουλάχιστον 200 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

Ενδεικτική απάντηση:

Πρόλογος (1,5 μονάδα)

- Παρουσίαση του θέματος της επιστολής
- Σκοπός της επικοινωνίας
- Εισαγωγή με φιλικό τόνο, π.χ. έκφραση χαράς για την απόφασή του / της να τρέφεται υγιεινά
- Εκδήλωση χαράς για την απόφαση του / της να προσέχει τη διατροφή του / της
- Έκφραση ενδιαφέροντος για την υγεία του / της (π.χ. «Χαίρομαι που φροντίζεις τον εαυτό σου.»)
- Σύνδεση με τις προσωπικές γνώσεις ή εμπειρίες (π.χ. «Κι εγώ προσπαθώ να τρώω πιο υγιεινά.»)
- Θετική διάθεση και ενθάρρυνση από την αρχή (π.χ. «Είναι πολύ καλή απόφαση και θέλω να σε στηρίξω.»)
- Μικρή αναφορά στα οφέλη της σωστής διατροφής
- Υπόσχεση ότι θα τον / την βοηθήσει με προτάσεις (π.χ. «Θα σου περιγράψω ένα πρωινό που μπορεί να σε βοηθήσει.»)
- Άλλος συναφής πρόλογος

Κύριο μέρος (9 μονάδες)

Περιγραφή ενός υγιεινού προγράμματος διατροφής μέσα στη μέρα:

- Συχνότητα γευμάτων: τακτικά, μικρά και ισορροπημένα γεύματα ανά 3-4 ώρες / ελαφρύ βραδινό, όχι πολύ αργά / μέτρο στην ποσότητα φαγητού
- Ενυδάτωση: καθημερινή κατανάλωση 6-8 ποτηριών νερού / φυσικοί χυμοί χωρίς ζάχαρη
- Επιλογές τροφίμων: ποικιλία φαγητών για επάρκεια θρεπτικών συστατικών / τροφές πλούσιες σε φυτικές ίνες (φακές, φασόλια) / ξηροί καρποί χωρίς αλάτι / ισορροπία μεταξύ υδατανθράκων, πρωτεϊνών και λιπαρών / επιλογή προϊόντων ολικής άλεσης (ψωμί, ρύζι, μακαρόνια) / κατανάλωση γαλακτοκομικών χαμηλών λιπαρών (π.χ. γιαούρτι 2%, γάλα 1,5%) / πρωτεΐνες από ποικίλες πηγές (όσπρια, αυγά, κοτόπουλο, ψάρι) / χρήση ελαιολάδου στο μαγείρεμα
- Τρόφιμα που πρέπει να αποφεύγονται ή να περιορίζονται: έτοιμα και τυποποιημένα σνακ / υπερβολική κατανάλωση κόκκινου κρέατος / πολλές σάλτσες και έτοιμα ντρέσινγκ / τηγανητά και λιπαρά φαγητά / αναψυκτικά / καθημερινή κατανάλωση γλυκών, σοκολάτας και ζάχαρης / έτοιμο φαγητό/fast food / επεξεργασμένες τροφές (π.χ. αλλαντικά)

Σημείωση: Αναμένεται επαρκής ανάπτυξη τριών σημείων.

(3 σημεία x 2 μονάδες = 6 μονάδες)

Ενδεικτικά οφέλη από ισορροπημένη και υγιεινή διατροφή:

- Περισσότερη ενέργεια και καλύτερη συγκέντρωση / καλύτερη μνήμη και πνευματική διαύγεια
- Μείωση κινδύνου εμφάνισης σακχαρώδους διαβήτη / πρόληψη καρδιαγγειακών παθήσεων / ρύθμιση της χοληστερίνης / μείωση πιθανότητας εμφάνισης οστεοπόρωσης
- Προλαμβάνει την εμφάνιση αλλεργιών και ευαισθησιών
- Αυξάνει το προσδόκιμο ζωής και μειώνει τον κίνδυνο χρόνιων παθήσεων / μακροχρόνια υγεία και καλύτερη ποιότητα ζωής / μειώνει το άγχος και την κατάθλιψη
- Καλύτερη ποιότητα ύπνου
- Βελτιώνει τις σχολικές επιδόσεις
- Ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος
- Προσφέρει βιταμίνες και θρεπτικά συστατικά απαραίτητα για τον οργανισμό

Σημείωση: Αναμένεται επαρκής ανάπτυξη δύο σημείων.

(2 σημεία x 1,5 μονάδα = 3 μονάδες)

Επίλογος (1,5 μονάδα)

- Σύντομη επανάληψη των βασικών ιδεών
- Ενθάρρυνση προς τον φίλο / τη φίλη να
- συνεχίσει τον υγιεινό τρόπο ζωής.
- Προσωπική υποστήριξη
- Ευχή ή θετική σκέψη (π.χ. «Εύχομαι να νιώσεις πιο δυνατός και γεμάτος ενέργεια.»)
- Προτροπή για κοινή προσπάθεια (π.χ. «Μπορούμε να ξεκινήσουμε μαζί!»)
- Έκφραση ενδιαφέροντος και φροντίδας (π.χ. «Το κάνεις για το καλό σου και είμαι περήφανος / η.»)
- Κλείσιμο με θετικό και φιλικό τόνο, που δείχνει αισιοδοξία.
- ...

Σημείωση:

Γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε αναφορά στοιχείων αν είναι (επαρκώς) αιτιολογημένη / τεκμηριωμένη.

Για απλή αναφορά στοιχείων χωρίς αιτιολόγηση δίνεται 0,5 μονάδα.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΟΝΑΔΩΝ

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος	(1,5 μονάδα)
Κύριο Μέρος	(9 μονάδες)
Επίλογος	(1,5 μονάδα)

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά δομικά στοιχεία επιστολής (χωροχρονικό πλαίσιο αναφοράς, προσφώνηση, επιφώνηση) (3 μονάδες)
- Εξωτερικά στοιχεία κειμένου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) (4 μονάδες)
- Δομή παραγράφων (3 μονάδες)
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους, διάρθρωση ιδεών (2 μονάδες)

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια-σύνταξη (4 μονάδες)
- Ακριβολογία-επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου (4 μονάδες)
- Ύφος ανάλογο του επικοινωνιακού πλαισίου και της επικοινωνιακής περίπτωσης (φιλική επιστολή) (4 μονάδες)

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων
- Για κάθε 5 ορθογραφικά / γραμματικά λάθη: αφαιρείται **1 μονάδα**.
- Απουσία τονισμού: αφαιρείται **1 μονάδα**.

Σημείωση:

1. Έκθεση που θα διαπιστωθεί ότι είναι εκτός θέματος, βαθμολογείται με μηδέν (0) σε όλα τα σημεία.
2. Νοείται ότι, σε περίπτωση που η έκταση είναι πολύ περιορισμένη, αφαιρούνται αναλογικά μονάδες και από τη δομή, την έκφραση και την ορθογραφία.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοτικό τραγούδι, «Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα»

Ο Χάρος μαύρα ἔφορησεν, μαύρον¹ καβαλιτζεύκει,
χρυσόν σπαθὶν ἐζώστηκεν τζαι πᾶ' στο παναῦριν.
Δικλά² ἔτζει, δικλά ἔτζει δα, θωρεῖ ἕναν περβόλιν,
τζαι ἦσαν ἄρκοντες πολλοὶ τραπεζοκαθισμένοι.
Σαν εἶδασιν τον Χάρονταν, στέκουνται τζαι λαλουν του:
-«Καλῶς ἦρτεν ο Χάροντας να φά', να πκιεί μιτά μας,
να φάει ἀγριν³ του λαοῦ, να φά' οφτόν περτίτζιν,⁴
να φά' ἀρκοτζεράμιον,⁵ που τρων ἀντρειωμένοι,
να πκιει γλυκόποτον κρασίν, που πίννουν φημισμένοι,
τζαι που το πίννουν ἄρωςτοι τζαι βρέθουνται γιαμμένοι⁶».
Τζαι πολοάται ο Χάροντας τζαι λέει τζαι λαλεί τους:

-«Εν ήρτα ἴγιώ ο Χάροντας να φά', να πκιω μιτά σας,
 παρά ῥτα ἴγιώ ο Χάροντας να πάρω τον καλόν σας».
 -«Παρακαλούμεν, Χάροντα, πκοιός είναι ο καλός μας;»
 -«Έναν κοντόν κοντούτσικον τζαι χαμηλοβρακάτον,⁷
 ένι τζαι αναρκοδόντικον⁸ τζαι λλίον μουστακάτον».
 Τζει που τ' ακούει ο Διγενής, αρκώθην⁹ τζι' εθυμώθην,
 τζι' επολοήθην Διγενής του Χάροντα τζαι λέει:
 -«Αν με νιτζήσεις, Χάροντα, έπαρε την ψυσήν μου,
 αν σε νιτζήσω, Χάροντα, χάρισ' μου την ζωήν μου».
 Σιερκές σερκές¹⁰ επκιάστηκαν τζι επήαν στην παλιώστραν¹¹
 τζαι τζει χαμαί παλιώννασιν τρία ημερονύχτια.
 Τζει πόπκιαννεν ο Χάροντας τα γαίματα ἴπιτούσαν,
 τζει πόπκιαννεν ο Διγενής τα κόκκαλα ελειούσαν.
 Στα τρία ημερονύχτια ο Διγενής νικά τον.
 Τζι επολοήθην Χάροντας τζαι λέει τζαι λαλεί του:
 -«Αλαβροπκιάσ' με,¹² Διγενή, να σε αλαβροπκιάσω».
 Αλαβροπκιάνν' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάνν' ο Χάρος,
 θυμώννεται τζι' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάννει Χάρον.
 [...]

Χρίστος Ν. Ταουσιάνης, *Δημοτικά τραγούδια της Κύπρου, τ. Β΄: Δημοτικά τραγούδια του Ριζοκαρπάσου*, Λευκωσία 1987

Λεξιλόγιο:

¹ **μαύρον**: στα δημοτικά τραγούδια το άλογο· ² **δικλά**: κοιτάζει, παρατηρεί· ³ **άγριν**: το τρυφερό κρέας του λαγού· ⁴ **οφτόν περτίτζιν**: περδίκι ψητό στο φούρνο (εκλεκτός μεζές από κυνήγι)· ⁵ **αρκοτζεράμιον**: αγριοκρέμμουδο· ⁶ **γιαμμένοι**: υγιείς· ⁷ **χαμηλοβρακάτος**: αυτός που φορά μακριά βράκα, η οποία φτάνει χαμηλά στα πόδια· ⁸ **αναρκοδόντικον**: με αραιά δόντια· ⁹ **αρκώθην**: αγριέψε· ¹⁰ **σερκές**: χεριές· ¹¹ **παλιώστρα**: παλαίστρα / παλιώννω: παλεύω· ¹² **αλαβροπκιάσ' με**: πιάσε με ελαφριά

Ερώτηση Β1

Να αναφέρετε και να εξηγήσετε **δύο (2)** στοιχεία του χαρακτήρα του Διγενή που φαίνονται μέσα από τα λόγια και τη συμπεριφορά του. Να τεκμηριώσετε το καθένα με **ένα (1)** στοιχείο από το κείμενο.

(μονάδες 10)

Ενδεικτική απάντηση:

Στοιχεία χαρακτήρα Διγενή (2 σημεία x 1 μονάδα = 4 μονάδες)	Εξήγηση (2 σημεία x 2 μονάδες = 4 μονάδες)	Τεκμηρίωση (2 σημεία x 2 μονάδες= 4 μονάδες)
ανδρείος / θαρραλέος / γενναίος / τολμηρός / ατρόμητος	Δεν δειλιάζει να αναμετρηθεί με τον Χάροντα. / Ο Διγενής δεν αποδέχεται παθητικά τη μοίρα του.	«Τζει που τ' ακούει ο Διγενής, αρκώθην τζι' εθυμώθην» «τζι' επολοήθην Διγενής του Χάροντα τζαι λέει: -«Αν με νιτζήσεις, Χάροντα, έπαρε την ψυσήν μου, αν σε νιτζήσω, Χάροντα, χάρισ' μου την ζωήν μου.»
οξύθυμος / ευέξαπτος / άγριος	Μόλις άκουσε την περιγραφή που του έκανε ο Χάροντας, θύμωσε.	«Τζει που τ' ακούει ο Διγενής, αρκώθην τζι' εθυμώθην»
έντιμος	Αγωνίζεται δίκαια και έντιμα.	-«Αλαβροπκιάσ' με, Διγενή, να σε αλαβροπκιάσω». / Αλαβροπκιάνν' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάνν' ο Χάρος»
εύπιστος / αφελής / ευκολόπιστος	Όταν ο Χάροντας του πρότεινε να τον πιάσει ελαφριά, τον πίστεψε.	-«Αλαβροπκιάσ' με, Διγενή, να σε αλαβροπκιάσω». / Αλαβροπκιάνν' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάνν' ο Χάρος»

Αναφορά σε δύο (2) στοιχεία του χαρακτήρα του Διγενή: 2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες

Εξήγηση: 2 σημεία x 2 μονάδες = 4 μονάδες

Τεκμηρίωση: 2 σημεία x 2 μονάδες= 4 μονάδες

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Δημοτικό τραγούδι, «Χάρος και τσοπάνης¹»**

Τρεις αντρειωμένοι λέγανε πως Χάρο δε φοβούνται,
κι ο Χάρος κάπου τ' άκουσε, κάτι πουλί του το 'πε,
και να σου τον κι επρόβαλε στους κάμπους καβαλάρης.
Σαν αστραπή είν' το μάτι του, σαν τη φωτιά η βαφή του,
σα δυο βουνά είν' οι ώμοι του, σαν κάστρι η κεφαλή του,

και πήγε και τους εύρηκε² στην τάβλα³ που γευόνταν: ⁴
 - Καλώς σας ήυρηκα, άρχοντες, καλώς τα γιοματάτε.⁵
 - Καλώς τον τον κυρ - Χάροντα.
 Κάτσε, Χάρο, για να γεφτείς, κάτσε να γιοματίσεις,
 να φας τσαπλάνι από λαγούς, στηθάμι⁶ από περδίκια.
 Να πιεις τριών χρόνων κρασί, που πίνουν οι αντρειωμένοι.
 - Δεν ήρθα εγώ για να γεφτώ, ουδέ να γιοματίσω,
 μόν' ήρθα για τα κάλλη σας, που Χάρο δε φοβάστε.
 Κανείς και δεν του μίλησε, κανείς δεν του αποκρίθη,
 παρά μιανής χήρας υγιός που τον ελέγαν Γιάνη:
 - Χάρε, ας παρασαρτάρωμε,⁷ Χάρε, ας παραδιαβούμε⁸
 στα μαρμαρένια αλώνια μας.
 Σαρτένει⁹ ο νιος, ο νιούτσικος, βγαίνει σαράντα πήχες,¹⁰
 σαρτένει κι ο κυρ - Χάροντας, βγαίνει σαρανταπέντε.
 Κι οχ¹¹ τα μαλλιά τον άρπαξε, στ' άλογο τότε ρίχνει:
 - Άσε με, Χάρο, οχ τα μαλλιά και 'πιάσε μ οχ το χέρι,
 κι άσε με σ' όρη, σε βουνά, και ρίξε μου κι ασκέρι,¹²
 κι αν δεν πετάξω σαν πουλί, να φύγω σαν πετρίτης,¹³
 κόψε μου το κεφάλι μου στην τέντα σου αποκάτου.

Άγις Θέρος, *Τα τραγούδια των Ελλήνων Β'*, εκδόσεις Αετός, Αθήνα 1952, σσ. 166 - 167

Λεξιλόγιο:

¹τσοπάνης: βοσκός· ²εύρηκε: βρήκε· ³τάβλα: τραπέζι φαγητού· ⁴γευόνταν: έτρωγαν·
⁵γιοματάτε: γευματίζετε· ⁶στηθάμι: στήθος· ⁷παρασαρτάρωμε: πηδούμε ψηλά και σε
 απόσταση· ⁸παραδιαβούμε: να αναμετρηθούμε· ⁹σαρτένει: πηδά ψηλά· ¹⁰πήχες: πήχης:
 παλαιότερο μέτρο μήκους· ¹¹οχ: από· ¹²ασκέρι: στράτευμα· ¹³πετρίτης: είδος γερακιού

Ερώτηση Β2 α.

Να περιγράψετε την εξωτερική εμφάνιση του Χάροντα στα πιο πάνω δημοτικά τραγούδια αναφέροντας **δύο (2)** στοιχεία από το καθένα. Να γράψετε **ένα (1)** εκφραστικό μέσο με το οποίο αποδίδεται η εξωτερική του εμφάνισή στο καθένα και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με **ένα (1)** στοιχείο από κάθε δημοτικό τραγούδι.

(μονάδες 10)

Ενδεικτική απάντηση:**Εξωτερική εμφάνιση Χάροντα**

«Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα» (2 σημεία x 1,5 μονάδα = 3 μονάδες)	«Χάρος και τσοπάνης» (2 σημεία x 1,5 μονάδα = 3 μονάδες)
Φοράει μαύρα ρούχα / «Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν» Κρατάει χρυσό σπαθί / «χρυσόν σπαθίν εζώστηκεν» Καβαλικεύει μαύρο άλογο / «μαύρον καβαλλιτζεύκει»	- «καβαλάρης» - «Σαν αστραπή είν' το μάτι του» - «σαν τη φωτιά η βαφή του» - «σα δυο βουνά είν' οι ώμοι του» - «σαν κάστρι η κεφαλή του

Εξωτερική εμφάνιση Χάροντα: 4 σημεία x 1,5 μονάδα = 6 μονάδες

Εκφραστικό μέσο με το οποίο αποδίδεται η εξωτερική εμφάνιση του Χάροντα

«Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα»

Εκφραστικό μέσο (1 σημείο: 1 μονάδα)	Τεκμηρίωση (1 σημείο: 1 μονάδα)
Προσωποποίηση	«Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν, μαύρον καβαλλιτζεύκει, χρυσόν σπαθίν εζώστηκεν τζαι πά' στο παναῦριν.» «-Εν ήρτα 'γιώ ο Χάροντας να φά', να πκιω μιτά σας, παρά 'ρτα 'γιώ ο Χάροντας να πάρω τον καλόν σας». (ομιλία)
Εικόνα	«Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν, μαύρον καβαλλιτζεύκει, / χρυσόν σπαθίν εζώστηκεν»
Ασύνδετο σχήμα	«Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν, μαύρον καβαλλιτζεύκει, / χρυσόν σπαθίν εζώστηκεν»
Χρήση επιθέτων	«μαύρα 'φόρησεν», «χρυσόν σπαθίν»
Επανάληψη	«Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν, μαύρον καβαλλιτζεύκει»

«Χάρος και τσοπάνης»

Εκφραστικό μέσο (1 σημείο: 1 μονάδα)	Τεκμηρίωση (1 σημείο: 1 μονάδα)
Προσωποποίηση	«επρόβαλε στους κάμπους καβαλάρης.» «- Καλώς σας ήρρηκα, άρχοντες, καλώς τα γιοματάτε» (ομιλία) «να φας τσαπλάνι από λαγούς, στηθάμι από περδίκια. / Να πεις τριών χρόνων κρασί»
Εικόνα	«επρόβαλε στους κάμπους καβαλάρης.»
Παρομοίωση	«Σαν αστραπή είν' το μάτι του» «σαν τη φωτιά η βαφή του» «σα δυο βουνά είν' οι ώμοι του» «σαν κάστρι η κεφαλή του»

Επανάληψη	«σαν»
Ασύνδετο σχήμα	«Σαν αστραπή είν' το μάτι του, σαν τη φωτιά η βαφή του, σα δυο βουνά είν' οι ώμοι του, σαν κάστρι η κεφαλή του»

Εκφραστικό μέσο: 2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες

Τεκμηρίωση: 2 σημεία x 1 μονάδα = 2 μονάδες

Ερώτηση B2 β.

Δύο από τα χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού που εντοπίζονται στα τραγούδια «Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα» και «Χάρος και τσοπάνης» είναι:

- α. η χρήση του συμβολικού αριθμού 3 και
- β. η υπερβολή.

Να τεκμηριώσετε κάθε χαρακτηριστικό με **ένα (1)** στοιχείο από κάθε δημοτικό τραγούδι και να το εξηγήσετε.

(μονάδες 10)

Ενδεικτική απάντηση:

«Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα»

Χαρακτηριστικό δημοτικού τραγουδιού	Τεκμηρίωση (2 σημεία x 2,5 μονάδες = 5 μονάδες)
Χρήση συμβολικού αριθμού 3	«τρία ημερονύχτια» «Στα τρία ημερονύχτια ο Διγενής νικά τον.» Πλήθος – Διγενής – Χάροντα Διγενής: τρώει - παλεύει - άρρωστος
Υπερβολή	«τζει τζει χαμαί παλιώννασιν τρία ημερονύχτια.» «Τζει πόπκιαννεν ο Χάροντας τα γαίματα 'πιτούσαν, τζει πόπκιαννεν ο Διγενής τα κόκκαλα ελειούσαν.»

«Χάρος και τσοπάνης»

Χαρακτηριστικό δημοτικού τραγουδιού	Τεκμηρίωση (2 σημεία x 2,5 μονάδες = 5 μονάδες)
Χρήση συμβολικού αριθμού 3	«Τρεις αντρειωμένοι λέγανε»
Υπερβολή	«Σαρτένει ο νιος, ο νιούτσικος, βγαίνει σαράντα πήχες, σαρτένει κι ο κυρ – Χάροντας, βγαίνει σαρανταπέντε.»

Τεκμηρίωση: 4 σημεία x 2,5 μονάδες = 10 μονάδες

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ